

PSIXOLOGIYA FANINING MOHIYATI VA UNING ASOSIY VAZIFALARI

ABDULLOEVA GULHAYO SAXOVADDINOVNA

ABDUSALOMOVA UMIDA XOLBEK QIZI

Denov tadbirkorlik va pedagogika institute
aniq va tabiiy fanlar fakulteti biologiya yo'nalishi

14b-2025 guruh talabalari

SHOMUROTOV ULUGBEK MELIKBOBOYEVICH

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti, Pedagogika va psixologiya
kafedrası o'qituvchisi (maqola ilmiy raxbari)

ulugbekshomurotov986@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0008-8004-499X>

ANNOTATSIYA: Mazkur maqola psixologiya fani, uning predmeti, vazifalari hamda inson ruhiy jarayonlarini o'rganishdagi ahamiyati haqida so'z yuritadi. Maqolada psixologiya fanining shakllanish tarixi, zamonaviy psixologlar qarashlari, psixik jarayonlarning asosiy xususiyatlari batafsil yoritilgan. Shuningdek, inson ruhiy olamini tadqiq etishning ilmiy metodlari haqida ma'lumot beriladi.

KALIT SO'ZLAR: Psixologiya manosi, psixologiya predmeti, psixika, psixik jarayon,

KIRISH

Psixologiya — insonning ruhiy hayoti, psixik holatlari va jarayonlarini ilmiy asosda o'rganuvchi fan hisoblanadi. **“Psixologiya”** atamasi yunoncha **“psyche”** — ruh, jon va **“logos”** — ta'limot, fan so'zlaridan tarkib topgan bo'lib, **“ruh haqidagi fan”** degan ma'noni bildiradi. Bugungi kunda psixologiya nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ega bo'lgan soha sifatida turli tarmoqlarga ajralgan.

Psixologiya fani inson xatti-harakati, hissiyotlari, shaxs rivoji hamda muomala jarayonlarini chuqur o'rganadi. Fan sifatida u pedagogika, tibbiyot, sotsiologiya,

falsafa va boshqa ko‘plab yo‘nalishlar bilan bevosita bog‘liqdir. Shu sababli psixologiya bugungi kunda jamiyat hayotida muhim o‘rin tutadi.

ASOSIY QISM

1. Psixologiya fanining predmeti

Psixologiya fanining asosiy predmeti — inson psixikasidir. Psixika — bu insonning atrof-muhitni aks ettirishga qodir bo‘lgan murakkab ruhiy tizimidir. U sezgi, idrok, xotira, tafakkur, diqqat, hissiyotlar va iroda kabi jarayonlar orqali namoyon bo‘ladi. Psixika nafaqat ichki kechinmalarni, balki tashqi harakatlarni ham boshqarib turadi.

2. Psixologiya fanining asosiy vazifalari.

Psixologiyaning asosiy vazifalari quyidagilar hisoblanadi:

1. Psixik jarayonlarni o‘rganish – sezgi, idrok, xotira, tafakkur, diqqat va hislarning qanday kechishini aniqlash.
2. Inson xulq-atvorini tushuntirish – nima uchun odamlar muayyan vaziyatda turlicha harakat qilishini tahlil qilish.
3. Shaxsning rivojlanishini o‘rganish – bolaning ruhiy taraqqiyoti, yoshi o‘sishi bilan psixik o‘zgarishlar.
4. Amaliy yordam ko‘rsatish – stress, qo‘rquv, tashvish, depressiya kabi holatlarda psixologik yordam berish.
5. Jamiyatda sog‘lom psixologik muhit yaratish – jamoalarda, oilalarda va ish jarayonlarida pozitiv muhitni ta‘minlash.

3. Psixik jarayonlarning xususiyatlari.

Psixik jarayonlar inson ruhining faol ko‘rinishlaridan bo‘lib, ular quyidagi guruhlariga bo‘linadi:

Bilish jarayonlari: sezgi, idrok, diqqat, xotira, tafakkur, nutq.

Hissiy-irodaviy jarayonlar: his-tuyg‘u, kayfiyat, affekt, iroda.

Motivatsion jarayonlar: ehtiyoj, qiziqish, motiv va maqsadlar.

Har bir jarayon insonning kunlik faoliyatida muhim rol o'ynaydi. Masalan, xotira bilimlarni saqlaydi, tafakkur ularni qayta ishlaydi, his-tuyg'ular esa insonning ichki olamini shakllantiradi.

4. Psixologiya fanida qo'llaniladigan metodlar.

Psixologiyani ilmiy o'rganishda turli metodlardan foydalaniladi:

1. Kuzatish metodi – inson xatti-harakatini bevosita kuzatish.
2. Eksperiment – maxsus sharoitlarda psixik jarayonlarni sinab ko'rish.
3. Suhbat va anketa – shaxs fikrlari, hissiyotlari haqida ma'lumot olish.
4. Testlar – aql, qobiliyat, xarakterni o'lchash.
5. Faoliyat mahsulini tahlil qilish – yozuv, rasm, ish jarayoni orqali psixologik holatni aniqlash.

Ushbu metodlar psixologiyaga ilmiy yondashuv imkonini beradi.

XULOSA:

Xulosa qilib aytganda, psixologiya fani insonning ruhiy hayotini chuqur o'rganadigan, jamiyat taraqqiyotida muhim ahamiyatga ega bo'lgan sohadir. Psixik jarayonlar, shaxs xususiyatlari va xulq-atvor mexanizmlarini ilmiy asosda o'rganish orqali inson hayotini yanada mukammal va sog'lom qilish mumkin. Psixologiya fanining vazifalari nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham har bir sohada qo'l keladi.

Mazkur maqolada psixologiya fanining mohiyati, predmeti va asosiy vazifalari batafsil yoritildi. Ushbu bilimlar psixologiyaning ahamiyatini yanada chuqurroq anglashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xoliqov, A., Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'zbekiston Milliy nashriyoti, 2020.
2. G'aniyev, R., Psixologiya asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
3. Zimbardo, P., Psychology and Life. – New York: HarperCollins, 2017.
4. Atkinson, R., Introduction to Psychology. – New York: Oxford University Press, 2019.

5. Nemov, R.S., Psixologiya: Darslik. – Moskva: Prosveshcheniye, 2016.
6. Myers, D., Exploring Psychology. – USA: Worth Publishers, 2021.
7. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim vazirligi. Psixologiya fanidan o‘quv dasturi, 2022.
8. Шомуротов, У. (2024). ТЕХНОЛОГИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДОВ АРТ-ТЕРАПИИ В УСТРАНЕНИИ ЛИЧНОСТИ АГРЕССИИ. *Предпринимательства и педагогика*, 5(2), 91-95.
9. Abdukarimovich, Y. T., & Melikmurodovich, S. U. B. (2022). Art Therapy in Eliminating Aggressiveness in the Individual. *Global Scientific Review*, 9, 1-4.
10. MELIKBOBOYEVICH, S., QIZI, O., & QIZI, Q. (2024). INSONIY MUOMALA VA MULOQOTNING PSIXOLOGIK VOSITALARI. *SAMARALI TA’LIM VA BARQAROR INNOVATSIYALAR JURNALI*, 2(2), 180-188.
11. Melikboboyevich, S. U., & Yusufaliyevna, H. S. (2024). Educator’s Skill in Eliminating Aggressive Situations of Children Raised in Preschool Education Organization. *Samaraly Ta’lim Va Barqaror innovatsiyalar Jurnal*, 1(6), 611-616.